

Landbrugsfrembringelsernes Handelsbevægelser tilbagevirkende paa Landbruget.

Efter Dr. A. Kræmer: Die gegenwärtige Bewegung des Handels in Erzeugnissen des Getreidebaues und der Viehhaltung in ihrem Einflusse auf den Betrieb der Landwirthschaft. (Programm der eidgen. polytechnischen Schule für das Schuljahr 1873—74.

Zürich 1873). XXXXI Sider i stor 4to.

Ved **Fredrik Bajer.**

Roschers Ord, at Landbruget i den nyeste Tid fra en Sædvane og Levemaade har udviklet sig til en Industri, en Kunst og en Videnskab, kunde have passet som Motto over denne Afhandling af Dr. Kræmer.

Forfatteren gaar ud fra den Kjendsgjerning, at Indretninger i Landbruget altid og overalt maa staa i et saadant Afhængighedsforhold til de ydre omgivende Betingelser, at hine ikke vedvarende kan være Vilkaarlighedens og Tilfældets Herredømme underkastede. De maa derimod, lige som alle andre Erhvervsgræne, rette sig efter de skiftende Tidsomstændigheder. Men deraf følger, at Landbruget ikke kan indskrænke sig til at tage Hensyn til Jordbund, Klima o. Lign., som i og for sig dog altid maa have en væsenlig Indflydelse, men at det maa indordne sig som et Led i hele Samfundshusholdningen, i det almene økonomiske Verdensliv. Jo bedre det lykkes Landbruget — og dette gjælder hver enkelt Land-

bruger i Særdeleshed — at læmpe sig efter Strømningerne paa det økonomiske Verdenshav, des sikrere vil det ogsaa undgaa det Tids- og Kraftspild, hvorigjennem Omstændighedernes Tryk og Tvang ellers lidt efter lidt, om end langsommere, vil bringe det til at tage Hensyn til disse økonomiske Bevægelser.

Paa intet af Samfundshusholdningens Omraader viser dette sig nu tydeligere end paa Handelens, hvilket fremfor noget Andet maa tilskrives Samfærdselsmidlernes store Udvikling i den nyere Tid. Og Tidens Krav synes snarere stigende end aftagende; i de Lande, som maa regnes til de mere fremskredne i økonomisk Henseende, tilfredsstilles man saaledes næppe længer ved en Mils Jærnvej for 30—10 Flademil eller for 2000—1000 og selv 500 og færre Mennesker, medens Telegraflinjerne strække sig 50—100 pCt. længere end Jærnvejene; og noget Lignende gjør sig gjældende med Hensyn til Skibsfart, Kanal- og Gadeanlæg, Havne- og Brobygning, Oprettelsen af Produktbørser, Udstillinger o. s. v. Imidlertid er Opfindelsesaanden, der «lige som ved Aabenbaring kommer til Gjennembrud i vort Hundrebaar», uafsluttelig virksom for at nedbryde de Hindringer for Samkvemmet mellem Jordens fjærneste Lande, som Tid og Rum har opstillet.

Hvorledes den udvidede og lettede Samfærdsel har bragt nye og hurtigere Strømninger ind i Handelen, og hvorledes Handelsbevægelserne have haft Indflydelse paa saa godt som alle Grene af Landbruget, viser sig paa mangfoldige Maader. «Landbrugets forandrede og for Tiden betrængte Stilling med Hensyn til Sikringen af Behovet af menneskelige Arbejdskræfter og disses Pris, den Opgave, som disse Forhold paa samme Tid under Industriens Fremskridt har foreskrevet for Anvendelsen af

Maskiner, dernæst de Vanskeligheder, som ere blevne beredte Landbruget paa Kapitalmarkedet, Mangfoldiggjørelsen af Hjelpe- og Raa-Emner til Driften, saaledes som disse nylig har faaet et Udtryk i Handelen med koncentrede Foder- og Gødningsmidler, Omdannelsen af alle Handelsforretningers Former, og utallige andre Ting vidne om, hvorledes den udvidede og lettede Samfærdsel i vore Dage dels umiddelbart og dels middelbart har indvirket paa Driften af Jordens Dyrkning». At iagttage og bedømme disse Indflydelser bliver særlig vigtigt for Landbrugeren, naar han vil undersøge hvilke Retninger Afsetningen, Markedet for Jordens Frembringelser, maa komme til at tage. Intet er nemlig saa umiddelbart bestemmende for Valget af Produktionsretningen som den Prisbevægelse i Frembringelserne, der er en Følge af ovennævnte og lignende Omstændigheder.

Paa Grund af den Vexelvirkning, som finder Sted imellem alle Led af Samfundshusholdningens Organisme, er slige Undersøgelser ingenlunde ensidig i Landbrugens Interesse; det er jo bekjendt, i hvor høj Grad saaledes Prisen paa Landbrugets Frembringelser paavirker næsten alle andre Varers Frembringelsesomkostninger. Netop, fordi enhver Tilfredsstillelse af Menneskets materielle Trang lader sig føre tilbage til Jorden og dennes Brug, maa disse Undersøgelser være af højeste Vigtighed for hele det økonomiske Samfund.

Som Erhverv har Landbruget jo det Formaal ved fortsat Anvendelse af bevægelig Kapital og af Arbejde paa Jordbunden, igjennem Plante- og Dyreproduktion, at frembringe det højst mulige Overskud over Omkostningerne, Ren-Udbytte. Det gjælder ikke saa meget om at vælge den i og for sig billigste Produktion eller den i

og for sig fordelagtigste Afsætning som derimod at vælge de Produktionsgjenstande, der i Forhold til Frembringelsesomkostningerne har den største Værdi i Handelen. Naturligvis maa Landbrugeren begynde med at se hen til Naturen, Jordbundens og Himmelstrøgets Ejendommeligheder, saa vel som til Prisbevægelserne i Landets bevægelige Kapital og Arbejdslønnen; men, naar disse Omstændigheder har lige som afstukket de Grænser, indenfor hvilke han alene kan røre sig, da maa han paa det Nøjeste undersøge, i hvilken Retning han indenfor dette Spillerum særlig skal slaa ind af Hensyn til Lejlighederne for Frembringelsernes Afsætning eller — hvad man kunde kalde — Markedsbeligheden. Denne er det nemlig, som i Særdeleshed bestemmer det ovennævnte Forhold. Han maa altsaa kaste sig over saadanne Frembringelser, for hvilke Trangen eller Efterspørgselen i Forhold til Tilbudet er størst og følgelig ogsaa Markedsprisen viser sig højest, medens han samtidig fører med i Regningen, hvad Transporten koster, eller tager Hensyn til Markedets Afstand fra Produktionsstedet.

Trangen til Landbrugets Frembringelser, eller Efterspørgselen efter disse, kommer saaledes først i Betragtning. Og det er da en Kjendsgjerning, som man imidlertid endnu ikke blandt Frembringerne synes at have haft Opmærksomheden tilstrækkelig henvendt paa, at ethvert økonomisk Opsving er ledsaget af en Stigning i Trangen til menneskelige Fornødenheder. Jo lettere og behageligere de ydre Livsvilkaar blive, des mindre blive ogsaa Vanskelighederne ved fortsat økonomisk Virksomhed, og saa snart man har vænnet sig til at leve paa det højere økonomiske Trin, føler man Trang til at hæve sig til et endnu højere, — en Vexelvirkning imellem Trang

og Tilfredsstillelse, som ogsaa finder Sted paa det aandelige Omraade, og indenfor visse Grænser endog imellem det Aandelige og det Materielle indbyrdes. Denne med selve Tilfredsstillelsen voxende Trang gjør sig gjældende ikke alene i kvantitativ Henseende, men ogsaa, og maa ske fortrinsvis, i kvalitativ. Man foretrækker saaledes mer og mer finere og kraftigere (intensivere) Næringsmidler. Dette viser sig t. Ex. deri, at «Forbruget af Brødfrugter og Kartofler forholdsvis aftager (af de første stiger det næppe i samme Forhold som Folkemængden, det retter sig i alt Fald altid nærmere imod de ædlere Slags), hvorimod en stærkere Efterspørgsel efter alle Husdyrholdets mer velsmagende og nærende Frembringelser — saasom Kjød, Mælk, Ost, Smør og Æg — gjør sig gjældende, lige som ogsaa Forbruget af Sukker, Vin, kraftigt Øl, finere Grøntsager, Frugt o. s. v. er i en stadig stærkere Stigning.» Om Klæder gjælder noget Lignende som om Føde. Teknikens Fremskridt og de derved muliggjorte billigere Priser har dog ogsaa haft stor Indflydelse paa Forbruget, hvilket ikke maa overses; ligeledes maa den lettere Tilførsel, t. Ex. af Ris, eller nye Opdagelser, t. Ex. af Stenolje, tages i Betragtning. Blandt meget Andet maa man endelig se hen til, hvorledes den industrielle Udvikling ogsaa umiddelbart, ved stærkere Forbrug af Raaemner, har fremmet og begunstiget Fremstillingen af visse Landbrugsprodukter i en tidligere ikke anet Mængde, saasom af Sukkerroer, Malt, Humle, Kartofler, Bark, Pilekviste henholdsvis til Brug for Sukker-, Brygger-, Stivelse-, Garver-, Kurvemager-Industrien, eller af Fodermidler til det Aar for Aar stigende Hestehold ikke alene i Industriens Tjeneste, men ogsaa i den almindelige Samfærdsels (ikke at tale om Luxusheste).

Beviserne herfor lade sig vel ikke føre med nøjagtige Tal, eftersom den hidhørende Del af Statistiken er en af de mindst dyrkede. Dog yder den allerede gode Støttepunkter.

Kjødforbruget i Preussens Kjøbstæder lader sig for en Del beregne ved Hjælp af en paalagt Slagteskats Beløb*) Det var 1804—1805 over 65 Pd. (Pundet lig et halvt Kilogram) pr. Hoved, var 1831 steget til 70 Pd., over hvilket Punkt det holdt sig indtil omtrent 1865, da det gik over 80 Pd., hvor det ligeledes i en Aarrække synes at skulle holde sig (dog naturligvis med enkelte Svingninger, t. Ex. 80 Pd. allerede 1840, og 1867 kun 79 Pd.). Tallene godtgjør en jævn Stigning, og selve Undtagelserne styrke Reglen, hvilket for de enkelte Tals Vedkommende nærmere paavises ved Sideblik til Krigene i Hundredeaarets Begyndelse, økonomiske og politiske Kriser, opløstrende Velstand, mislykket Høst o. s. v. Dog vilde det Hele fremtræde klarere, dersom man ikke behøvede at tage Hensyn til Slagteskattens hæmmende Indflydelse paa Forbruget. — I Kongeriget Sachsen har man, støttet paa statistiske Meddelelser fra 1847—1864, beregnet, at Forbruget af Mælk skulde fordoble sig i Løbet af omtrent 40 Aar, af Kjød allerede i 25, men af melholdige Frugter først i 65. — I Frankrigs større Kjøbstæder skal Kjødforbruget fra 1839 til 1862 være steget med 10 Pd. pr. Hoved, og alene i Paris fra 1861 til 1866 med 10—12 Pd. 1857 bragte Østbanen 40,000 Stykker Slagtekvæg (Oxer og Køer) til Paris, 1866 allerede 141,000.

*) Det vilde blive for udførligt her og i det Følgende at gjøre Rede for alle de Kilder, som Dr. Kræmer henviser til, og efter hvilke han — som det synes — med megen Omhyggelighed har samdraget sine statistiske Meddelelser.

Mærkeligt er det, at Kjødforbruget i Samfærdselens Midtpunkter, især i de store Stæder, forholdsvis altid er større og tillige stærkere stigende end paa Landet. Saaledes falder paa hvert Hoved gennemsnitlig i

1) Preussen (1831) 32 Pd.	4) Storbritannien 55 Pd. *)
Berlin (1831) 98 —	London (alt 1842) . . . 156 —
Magdeburg (1831) 77 —	5) Spanien (1867) 16 —
Breslau (1831) 74 —	Madrid (1863) 95 —
2) Kngr. Sachsen (1866) . . 51 —	Spaniens Stæder (1867) 40 —
Dresden (1866) 87 —	6) Bayern 42 —
Leipzig (1866) 137 —	München (1859-69) . 166 —
Chemnitz (1866) 84 —	Augsburg (1860) . . . 149 —
3) Frankrig (1864) 46 —	7) Sthd. Hessen 50 —
Paris (1864) 165 —	Darmstadt 100 —
Frankrigs Stæder	8) Østrigs tyske Landdele 40 —
(1864) 107 —	Wien (1859-69) 136 —

Det er bekjendt, at Befolkningen voxer stærkere i Stæderne end paa Landet, — lige saa Kjødforbruget. En Sammenligning med Hensyn til Landenes Folketæthed godtgjør yderligere det nære Sammenhæng imellem disse Forhold. Der forbruges af Kjød pr. Hoved i

Kngr. Sachsen med 171 Indb. pr. □ Kilometer	51 Pd.
Storbritannien — 101 —	55 —
Preussen — 71 —	38 —
Frankrig — 69 —	50 —
Østrig-Ungarn — 58 —	23 —
Spanien — 33 —	17 —

Kjødforbruget synes saaledes at ville stige i Fremtiden. Noget Lignende lader sig derimod ikke skjønne med Hensyn til melholdige Frugter, hvoraf Forbruget i Følge stati-

*) Senere, for 1870, er Kjødforbruget for England, Wales og Skotland beregnet til 71 Pd. (à ½ Kilo.) pr. Hoved, og, for 1872, for alle tre forenede Kongeriger til 93 Pd.

stiske Undersøgelser forholdsvis viser sig mer stillestaaende i de fleste Lande; det vilde maaske endog vise sig aftagende, dersom Tilvirkningen af Øl o. Lign. ikke var saa stærkt tiltagende.

Om Forbruget af nogle andre Næringsmidler, som høre til Landbrugets Frembringelser, kan man ved Hjælp af følgende spredte statistiske Oplysninger gjøre sig en Forestilling. I Paris steg Forbruget pr. Hoved fra 1851 til 1868 af Vin (derunder Frugtvin og Likører) fra 117 til 206 Liter, af Øl fra 10 til 19 Liter, af Smør fra 11 til 17 Franks, af (haard) Ost fra 3 til 4 Pd., og af Æg fra 5 til 9 Franks. — Indførselen til England af følgende Varer har hævet sig saaledes:

	Aar		Pr. Hoved af Befolkningen.	
	1846.	1869.	1846.	1869.
Smør, Centner	257,385	1,259,089	0,94 Pd.	4,02 Pd.
Ost, —	341,682	979,189	1,25 —	3,13 —
Æg, Stykker	72,252,159	442,175,040	2,6 Stk.	14,1 Stk.

At denne stigende Indførsel af Landbrugsfrembringelser skulde ske paa andre Indførselsartiklers Bekostning eller paa Grund af en ringere Produktion i selve Landet, er ikke rimeligt, hvilket til Dels vil kunne skjønnes af det Følgende.

Sukkerforbruget pr. Hoved af Befolkningen har saaledes været nogenlunde jævnt stigende 1840—1869 i England fra 15 til 39 Pd. og i Tyskland fra 5 til 9 Pd. (10 Pd. 1871); Uldforbruget 1843—1864 i England fra 1,3 til 2,7 Pd., og 1816—1863 i Tyskland (af uldne vævede Tøjer) fra 0,41 til 1,39 Meter. «Af Silkevarer forbruger England over halvt saa meget som hele det øvrige Europa; en Englænder forbruger omtrent 5 Gange saa meget som en Franskmand, uagtet hans Land ikke frembringer

et eneste Pund raa Silke. Medens der i England paa hvert Hoved kommer et aarligt Forbrug af 24 Pd. Bomuld, beløber dette sig i Tyrkiet og andre lige saa lidet kultiverede Egne kun til 2—2,5 Pund» (Kolb).

Hvorledes er det nu muligt, at Tilbudet kan holde Skridt med denne stigende Efterspørgsel? Et Blik paa Landbrugsfrembringelsernes Handelsbevægelse vil give tilfredsstillende Svar paa dette Spørgsmaal. Og det er da i Særdeleshed Samfærdselsmidlernes umaadelige Udvikling, hvis Indflydelse gjør sig gjældende, formindsker Afstandene mange Gange, aabner helt nye Produktionslande for den almindelige Efterspørgsel, gjør Transporten lettere og billigere, samt derved formindsker Produktionsomkostningerne, om den sidste Omstændighed end ofte kan fordyre en Vare paa selve Produktionsstedet, fordi dette nu ligesom indlemmes i den store Handelsverden, fra hvis Prisbevægelser det hidtil har været udestænget. Den nævnte Udvikling kommer især de Frembringelser til Gode, som i Forhold til sin Værdi kun fylder eller vejer meget lidt, men den synes dog efterhaanden at udstrække sig til flere og flere af større Rumfang og Vægtfylde. Som talende Vidnesbyrd om, hvad Samfærdselsmidlerne har udrettet paa dette Omraade, skal nævnes, «at allerede en stor Del af de vesteuropæiske Klædemanufakturers Trang tilfredsstilles ved Uld fra Avstralien, Sydamerika og Kap, at der nu vandrer talrige Skibsladninger med Korn fra den ny Verden til Evropeas forskjellige Kulturlande, at Vine fra Jordens fjærneste Produktionssteder mødes paa Havet, og at endogsaa Kjødforsendelsen fra Avstralien og Amerika til Evropa er begyndt.» Som mærkelige Enkeltheder skal endnu kun tilføjes, «hvordan det alt i flere Aar har været muligt at føre endogsaa de tidlige Grønt-

sager fra Algier til de Riges Middagsborde i alle vor Verdensdels Kulturlande, hvorledes Ungarn paa ikke mere end 7 Dage er bleven i Stand til at udføre Bestillinger paa Æg til London, hvorledes Amerika allerede for flere Aar siden har hjulpet til at forsyne det engelske Marked med presset Hø, hvorledes der imellem New York og Liverpool har udviklet sig en regelmæssig og levende Frugthandel, og hvorledes England 1872, da Sommerens Væde havde ødelagt en stor Del af dets Kartoffelhøst, fik Skaden dækket ved Tilførsler fra Tyskland.»

Endog det flygtigste Blik paa den senere Udvikling af Handelen med Landbrugets Frembringelser vil overtyde Enhver om, at man i Landbruget nu mindre og mindre frembringer for sig selv og sine Nærmeste, men derimod for hele Samfundet. Man spørger mindre og mindre efter, hvem der til Slutning kommer til at nyde Godt af Ens Frembringelser, men retter disse kun efter, hvor man kan faa det højest mulige Overskud over Frembringelsesomkostningerne. Man frembringer ikke længer selv mange uensartede Fornødenheder, uagtet man lige saa meget eller mer end tidligere trænger til dem, men kaster sig over enkelte ensartede Grene, ved hvis rigeligere Udbytte man lettere kommer i Besiddelse af hine Fornødenheder, end da man selv tilvirkede dem. Man modarbejder tit i Praxis en vrang Mening, som man hylder i Theorien, den almindelige snæverhjærtede Mening, at et Folk saa vidt muligt skal frembringe alle sine Fornødenheder selv, da ellers «Pengene gaa ud af Landet», en Mening, hvortil især «Toldbeskyttelsesmændene» klamre sig for at opretholde unaturlige Erhvervsgrene. Det er Grundsætningen om Arbejdets Deling, som saaledes mer og mer ved Tidsomstændighedernes Magt praktisk gør sig

gjældende i Landbruget, og som paa dette Omraade viser sig i Bestræbelsen efter at sætte de enkelte, med naturlige Hjælpemidler ulige udrustede, Landstrækninger i Stand til at frembringe de Produkter, for hvilke de med Hensyn til Markedsbeliggenheden yder hver især de gunstigste Betingelser; og det saaledes, at de stedlig og personlig delte Kræfter og Midler atter ved Handelen forene sig til et større samlet Udbytte. Blandt de heldige Virkninger heraf, som kommer hele Samfundet til Gode, skal i Forbigaaende kun peges paa en vis større Stadighed i Priserne paa de vigtigste Livsfornødenheder, især paa Korn o. Lign., hvorefter Efterspørgslen næsten overalt er lige stærk og i Almindelighed kun stigende i samme Forhold som Folkemængden. Hvorledes den nævnte voxende Stadighed i Priserne paa Livsfornødenhederne ogsaa efterhaanden maa gjøre Bevægelserne roligere i Priserne paa Grundejendom, Kapital og Arbejde, vil let indses, naar man klart gjør sig Rede for den udjævnende Indflydelse, som Samfærdselsmidlerne, Spekulationen m. M. har i den økonomiske Verden, en Indflydelse, som maa gjøre sig gjældende paa større og større Omraader, efterhaanden som Mere og Mere drages ind under Verdenshandelens Opland.

Saaledes viser Handelsbevægelsernes Fremskridt og Følger sig i sin store Almindelighed. Lidt anderledes tage de sig naturligvis ud, naar vi vende os til Enkeltheder. Et Overblik af Handelsbevægelsen i de vigtigste Landbrugsfrembringelser hver for sig er det imidlertid vanskeligt at give, dersom man ikke vil lade sig nøje med den endnu saa ufuldstændige Statistik. Om man end ved Sandsynlighedsberegninger maa udfylde

betydelige Huller i denne, vil man dog kunne danne sig en nogenlunde rigtig Forestilling om, hvorledes Verdensmarkedet for Tiden forsynes med Livsfornødenheder fra Landbruget. For Simpelhedens Skyld opgives neden for kun Overskuddet af Udførsel eller Indførsel, det «Mer-Beløb», som de enkelte Hovedlande har af Indførsel eller Udførsel over henholdsvis Ud- eller Indførsel, hvorefter derpaa en Balance søges opstillet. — Ved Tallene underforstaas Millioner Centner i afrundede Summer for Gjennemsnittet af de sidste Aar.

I. Melholdige Kornfrugter.

A. Indførselslande.	B. Udførselslande.
Storbritannien og Irland . . . 70,0	Rusland 36,0
Tyskland 4,2	Donaufyrstendømmerne . . . 18,0
Schweiz 4,5	Østrig-Ungarn 15,0
Frankrig 5,0	Danmark 5,0
Italien 2,5	Nordamerika 27,0
Belgien 6,4	Øvrige Lande (især Spanien, Portugal, Tyrkiet, Sydame- rika, Avstralien, Ægypten og Forasien) 2,0
Nederlandene 5,4	
Grækenland 0,5	
Sverig-Norge 4,5	
103,0	103,0

Med Hensyn til Bevægelsens Fremskriden eller Forholdet af Stigningen i Kornforbruget gjør Forfatteren følgende Slutninger: De evropæiske Indførselslande har tilsammen omtr. 154,8 Millioner Indbyggere. Sætter man med Tilnærmelse Befolkningens Tilvæxt i de samme Lande gjennemsnitlig til 0,6 pCt. aarlig, kommer Mer-Fornødenheden til at gjælde 928,800 Mennesker. Da man kan anslaa det samlede Forbrug af Melfrugter pr. Hoved til

mindst 3,5 Centner aarlig, svarer hertil en aarlig Tilvæxt af omtrent 3 Millioner Centner Korn.

Dette med Hensyn til Fremtiden. Med Hensyn til den nærmeste Fortid paa Grundlag af hvis Statistik Forfatteren har beregnet ovenstaaende Tal, maa paa dette Sted henvises til selve Afhandlingen, hvis mange Talstørrelser det vilde blive for udførligt at aftrykke (oven for er kun Resultaterne meddelte).

De her anførte Tal give dog Anledning til nogle spredte Bemærkninger. Det britiske Rige opsuger næsten 70 pCt. af alle andre Landes Overskud. Tyskland synes mer og mer at vende sig fra Rug- til Hvededyrkning; Rug indføres i stigende Mængder fra Rusland og Polen, medens det dels selv forbruger mere Hvede, dels udfører til England. I Schweiz og Frankrig stiger Kornindførselen. Det samme vil vist finde Sted i Italien, da Aabningen af St. Gothardsbanen og flere Samfærdselsveje mod Nord uden Tvivl vil bringe det til at modtage Korn derfra, medens det selv mer og mer kaster sig ind i andre og for dets Markedsbeliggenhed fordelagtigere Retninger. Til Belgien, Fabriklandet med den tætte Befolkning, og Holland, som egner sig bedre til Dyrkning af Foderurter, især Græs, vil Kornindførselen rimeligvis ogsaa tiltage.

Den voxende Trang, som oven for er anslaaet til 3 Mill. Centner aarlig, synes saaledes i Særdeleshed at maatte tilfredsstilles af Rusland, om hvis stigende Udførsel paa Grund af dets Jærnvejes Anlæg og Tilknytning til den øvrige Verden man kan danne sig en Forestilling, naar man hører, at det i 1840-erne udførte kun 7,5 Mill. Cnt. Korn (nu 5 Gange saa meget); den livegne Bondestands Frigjørelse vil uden Tvivl ogsaa efterhaanden vise sin heldige Indflydelse i denne Henseende. Som fremskridende

Kornudførselslande slutter sig til Rusland Rumænien og til Dels Ungarn. Derimod «synes man i Danmark i den senere Tid at ville lægge sig efter Dyrkning af Foderurter og efter Kvægavl; i alt Fald vil Kornudførselen derfra næppe længer stige betydelig». Af ikke-evropæiske Lande vil Nordamerikas Forenede Stater, som alt nu tilfredsstiller en Fjerdedel af Efterspørgselen i Evropa, aarlig rigeligere kunne forsyne vor Verdensdel; paa de høje Arbejdspriser raader man Bod ved Maskiner, baade Jærn- og Vandvejene i det Indre og de talrige Handelspladser ved Havkysten letter i høj Grad Udførselen, og dog er Kornoverskuddet i nogle Stater saa stort, at det fodres op og først som Kjød og Flæsk naar Markedet.

Det er nu ikke vanskeligt at forklare sig Kornproduktionens Stilling i det vestlige Evropa. Dette var tidligere stærkt begunstiget derved, at de ufuldkomne Samfærdselsmidler hindrede Rusland og Amerika fra at deltage i Konkurrencen ved det nærliggende Englands Forsyning, hvilket især viste sig, da den engelske Korntold blev ophævet. Nu, da de udmærkede Samfærdselsmidler har bortryddet eller i høj Grad formindsket disse Hindringer, klager Vestevropa over Konkurrencens Tryk. Til at unddrage sig dette gives der imidlertid kun et eneste Middel. Man maa slaa ind paa en Produktionsretning, som Markedet lønner bedre, for saaledes ikke alene at frembringe højere Overskudsværdier, men ogsaa at drive Kornproduktionen billigere, for saa vidt denne i milde og ikke altfor fugtige Egne ikke af andre Grunde aldels maa opgives. Man føres saaledes naturlig ind paa Spørgsmaalet om Dyrkning af Foderurter og om Kvægavl (i videste Forstand), hvis Frembringelser for Kortheds Skyld skal betegnes ved Kjød i følgende statistiske Fremstilling

af Handelsbevægelsen. Ved Tallene underforstaas det Samme som i Tabellen oven for.

II. Kjød.

A. Indførselslande.	B. Udførselslande.
Storbritannien og Irland . . . 3,6	Tyskland 0,3
Frankrig 0,9	Italien 0,5
Schweiz 0,3	Rusland og Donaufyrstendøm-
Østrig-Ungarn 0,8	merne 1,5
	Danmark 0,4
	Nordamerika 2,0
	Avstrallen 0,4
	Øvrige Lande (især Belgien, Nederlandene, Sverig-Norge, Spanien og Portugal) 0,5
5,6	5,6

Ogsaa af Kjød viser det britiske Rige sig som det forholdsvis stærkest forbrugende Land, og naar Hensyn tages til Forbrugets stærke Stigen, tør man vistnok paa-staa, at det meget snart, om ej allerede, opsuger 70 pCt. af andre Landes Overskud (lige som af Korn); det engelske Marked bliver saaledes toneangivende ogsaa for Kjødpriserne i Almindelighed. I Frankrig og Schweiz*) voxer Tilførslerne ogsaa, saa vel som i Østrig-Ungarn, skjønt mindre stærkt. Paa Grund af det tiltagende Kjødforbrug overalt, hvor Velstand opblomstrer stærkt, og Folketætheden voxer, er det muligt, at t. Ex. Tyskland snart vilgaa over fra Ud- til Indførselslandene. Krigens Indfly-

*) Den usædvanlig stærke Tilførsel 1871, hvorom Forfatteren giver nærmere Oplysning i sine udførligere Tabeller, tilskrives det store Mer-Forbrug, som var en Følge af, at Bourbakis Armékorps overskred Schweiz' Grænse.

delse bidrager dog noget til at tilsløre Handelsbevægelserne.

For at skjønne, hvorledes det voxende Kjødforbrug ikke des mindre skal kunne tilfredsstilles ved Tilførsel fra de udførende Lande, og hvorledes Korn- eller Kjødproduktionen paa det ene eller andet Sted vil kunne betale sig i Fremtiden, maa først og fremmest Forsendelsen tages i Betragtning. Transport af levende Dyr er billigere, for saa vidt Strækningerne ikke ere større, eller rettere: Rejsen ikke varer længer, end at Foderstanden ikke lider derved. Det vil dog allerede heraf ses, at der gives bestemtere og snævrere Markedsgrænser for Kjød end for Korn. Naar saltet og røget Kjød undtages, vil Evropas Kjødforsendelser i Almindelighed være indskrænkede til denne Verdensdel alene.

Evropa henvises saaledes nærmest til at forsyne sig selv med Kjød. Men baade i Tyskland, Belgien, Nederlandene og Danmark stiger det indenlandske Forbrug stærkt; Spanien, Portugal, Grækenland og Tyrkiet vil af andre Grunde ikke let faa Overskud; Italien lover vel meget mere med Hensyn til Fremtiden, men saaledes bliver dog kun Rusland og Donaufyrstendømmerne tilbage som betydelige Udførselslande. Til disse bør man dog ikke for stærkt knytte sine Forhaabninger. Svineavl er vel stærk, især i de lavere Donaulande, og vil vistnok væsenlig holde sig, men Svin kan altid kun tilfredsstille en Del af Efterspørgselen, og Udførselen af Faar er mindre betydelig i de samme Egne, hvorfor Spørgsmaalet nærmest kommer til at gjælde Hornkvæget. Men med den stigende Udførsel heraf voxer ogsaa Faren for Smitten af den forfærdelige Kvægpest, som har sit faste Midtpunkt i de russiske Stæpper. Herved baade hindres og fordyres

Markedets Forsyning, og Faren for Smitte voxer med de lettere Samfærdselsmidlers Udvidelse, hvoraf kostbare og tidsspildende Forebyggelsesmidlers Anvendelse, ja til Dels endog Indførselsforbud har været Følgen. (Nogle Tal vil tydeliggjøre dette nærmere. Af Galiziens Hornkvægbestand paa gjennemsnitlig omtr. 680,000 Stykker faldt i Aarene 1861—71 ikke mindre end 56—57000 dels som syge dels dræbte som mistænkte. Under den tysk-franske Krig beregnes Tabet ved Kvægpest for Frankrigs Vedkommende til 57,000, for Nordtysklands over 10,000, og Mellemeuropas (undtagen Østrig) i Alt 85,000 Stykker. England mistede 345,000 i 1865—67, og Nederlandene 156,000 i samme Tidsrum). For at Rusland og Donaufyrstendømmerne skulde kunne tilfredsstille Europas stigende Efterspørgsel efter Kjød, maatte de imidlertid vedligeholde og forbedre de udstrakte Græsgange; thi Dyrkning af Foderurter i stort Omfang er jo en nødvendig Forudsætning for Kvægavl. Men baade der og i Ungarn vender man sig tvært imod mer og mer imod Kornavl, efterhaanden som Samfærdselsmidlerne letter Kornudførslen. Dertil kommer, hvad Statistiken oplyser, at Kvægholdet i de europæiske Indførselslande i Almindelighed ingenlunde holder Skridt med Folkemængdens Tilvæxt, — en Omstændighed, som, i Forbindelse med det stigende Kjødforbrug samme steds, yderligere vil vanskeliggjøre Markedets tilstrækkelige Forsyning med Kjød. Bortset fra Indflydelsen af Pengenes synkende Værdi er det saaledes let at forstaa, hvorfor Kjødpriserne i en Række af Aar stadig ere stegne, og sandsynligvis i den nærmeste Fremtid i det Mindste vil holde sig paa et forholdsvis højt Punkt.

At Brødpriserne ikke stige nær saa hurtig som Kjødpriserne, synes Statistiken mer og mer at godtgjøre. I

Berlin er Rugen saaledes fra Aarene 1811—20 indtil Juli 1873 stegen 18 pCt., men Oxekjødet 54,6 pCt.; i Bern 18^{48/50}—18^{70/72} Hvedebrød og Oxekjød henholdsvis 22,8 pCt. og 85,1 pCt; samt i Zürich i samme Tidsrum de samme Næringsmidler henholdsvis 42,4 pCt. og 119,7 pCt., medens Stigningen sammesteds i den meget længere Aarrække 18^{00/00}—1872 har været henholdsvis 19,3 pCt. og 124,5 pCt. [I Danmark (maaske nærmest Kjøbenhavn) synes dette Misforhold imellem Hurtighederne i Korn- og Kjødprisernes Stigen dog langt mindre. Udregnes Forholdet paa Grundlag af Tabel V i V. Falbe Hansens Afhandling «Om Prisbevægelsen i de sidste 3 Aar» (1874) saaledes, at Gjennemsnitsprisen tages for Hvede, Rug og Byg 1839 og 1873 paa den ene Side og for Kjød og Flæsk i de samme Aar paa den anden, vil man finde, at fra 1839 til 1873 er Prisen for de tre Kornsorter stegen 51 pCt. og for Kjød og Flæsk, under Et, 54 pCt. Til Sammenligning kan i Forbigaaende bemærkes, at Kjødpriserne i London ere 1852—1866 stegne 53,3 pCt., altsaa i Løbet af 14 Aar næsten lige saa stærkt som hos os i 34 Aar; om Londons Kornprisers Stigning i Procenter meddeler Dr. Kræmer Intet til Sammenligning ved denne Lejlighed.]

Ovenstaaende Betragtninger maa opmuntre til at lægge større Vægt paa Kvægavlen, endog paa Kornavlens Bekostning. Dyrkning af Foderurter, som maa gaa dels forud for dels Haand i Haand med en omhyggeligere og mer udvidet Kvægavl, medfører i øvrigt ogsaa Fordele i andre Henseender. Ved Kornavlen mister Jorden mange af sine vigtigste Bestanddele, hvilke den derimod faar tilbage som Kreaturgødning, naar Foderurter dyrkes. Sædskiftet med disse og Korn er ogsaa gavnligere for

Jordbunden end udelukkende Kornavl. Dernæst kræver Kvægavlen med den dermed uadskillelige Dyrkning af Foderurter i og for sig mindre menneskelig Arbejdskraft, som er saa dyr, medens endelig paa sine Steder dyrisk Arbejde lettere kan anvendes. I England, hvor man tidligere end paa Fastlandet har paatrykt Agerbruget et industrielt Præg, viser det sig ogsaa, at det med Korn bevoxede Fladerum tager af, medens der stadig tages mere Land ind til Græs- og anden Foderurtdyrkning. 1872 skal i Aarets Løb Englands Hornkvægbestand være forøget med 287,000 Stykker eller med 5 pCt., Faarenes Tal med 3 pCt., og Svinenes med 11 pCt.

Landbruget maa dog ikke ensidig tage Hensyn til Kjødmarkedet og dets Priser. Med disse staar nemlig meget Andet i uadskillelig Forbindelse. Med dem stiger saaledes Prisen paa Arbejds-, Malke- og Fededyr, saa vel som paa selve Foderet. Der finder et nødvendigt Sammenhæng Sted imellem Frembringelsesomkostningerne for Kjød, Mælk, Smør, Ost, Uld o. s. v. En Frembringelses Pris i et indførende Land retter sig efter Prisen i de udførende, for saa vidt som den nemlig stiger i samme Forhold, som Folkemængden der tiltager, hvoraf følger større Tilførsel og altsaa større Transportomkostninger. Med Hensyn til de dyriske Produkters Slags danner der sig imidlertid omkring ethvert større Marked som Midtpunkt flere Bælter af ulige Frembringelsesegne. Nærmest Midtpunktet tilvirkes i Særdeleshed frisk Mælk, sød Fløde, fint Bordsmør; i det næste Bælte Kjød og ringere Smør; i det følgende opdrættes Malke-, Arbejds- og Slagtekreatur, samt tilvirkes Oste; uden om dette tilberedes saltede og røgede Kjødvarer, Skinker, Fedt, Taig, Uld o. Lign. endelig kommer det yderste Bælte, hvor man laver Kjød-

ekstrakt, garver Huder og benytter Dyrene paa en saadan Maade, at Frembringelserne kan taale den længste Forsendelse. Nye Samfærdselsmidlers Anlæg kan naturligvis let forrykke disse Bælters alt i Forvejen svævende Grænser, men des vigtigere er det netop, at Landbrugeren har et aabent Øje for disse Forhold i deres Almindelighed. Dersom han ikke til enhver Tid forstaar at bedømme sine Jorders Markedsbeliggenhed og den Indflydelse, som Tidsomstændighederne har paa denne, vil han tit komme til at betale dyre Lærepenge. Et helt Land kan komme til at lide haardt, dersom det leder sit Kvæghold, «som selv under sædvanlige Forhold fortærer langt over Halvdelen af alle Jordbundens Landbrugsfrembringelser», ind i falske Retninger, eller paa unaturlig Maade tvinger det til at blive i saadanne. Dette Hensyn leder os til nærmere at undersøge Kvægavlens andre Frembringelser.

Af disse frembyder Ulden de ejendommeligste Forhold med Hensyn til Handelsbevægelsen. I dette Hundreårs første Tiaar tog Uldproduktionen et stort Opsving, nærmest paa Grund af lave Kjød- og Kornpriser. Den stigende Efterspørgsel efter stedse finere Uldsorter fremkaldte høje Priser og en udbredt Merinos-Faareavl. Med Tilbudet af fin Uld kunde Efterspørgslen dog ikke i Længden holde Skridt, og i 1840-erne skete et Omslag, saa at man nu begyndte at se mer paa Mængden end paa Finheden. I det sjette Tiaar havde Handelen udvidet sig saa stærkt paa Grund af de nye Samfærdselsmidler, at der i dette Tidsrum, som endnu ikke er endt, Aar for Aar tilføres det europæiske, og især det engelske, Marked oversøisk Uld i stigende Mængder. Europas egen Uldproduktion anslaaes for Tiden til 5,065 Tusend Centner,

hvoraf England frembringer 1440 Tusend, Rusland 817, Frankrig 820, Spanien 670, Tyskland 469, Østrig 279, Italien 223 og de øvrige Lande 347. Da Evropa antages at behøve mindst 9500 Tusend Centner Uld aarlig, maa Tilførslen fra andre Verdensdele være 4435 Tusend Ctn., hvilket stemmer ret godt med andre statistiske Oplysninger, i Følge hvilke der alene fra Avstralien tilføres 1900, fra La-Plata Staterne 2000 og fra Kap 360, eller i Alt 4260 Tusend Centner Uld, — altsaa ikke langt fra 4435 alene fra disse tre Tilførselslande. I disse er Udførslen mærkværdig stigende. Stigningen beregnes i Aarene fra 1866 til 1868 for Avstralien til 40,9 pCt., Kap 32,4 pCt. og La-Plata 54,2 pCt., for alle 3 tilsammen til 42,7 pCt. Forskjellen imellem Tilførslerne 1866 og 1868 har været højere end hele Tysklands Uldproduktion. Og hvor hurtig Forholdene har udviklet sig, kan skjønnes af følgende Tal. 1807 beløb Avstraliens Udførsel sig til ikkun 2,20 Centner, 1820: 900 Cnt., 1845: 217,595 Cnt. og 1865: 1,142,214 Cnt.; 1856 havde Avstralien kun 17,7 Millioner Faar, men 1869 allerede 60 Millioner. — Storbritannien fik 1866 sin Trang, med Hensyn hvortil det maatte have 2,393,586 Cnt. indført, for Størstedelen, nemlig for 81,7 pCt., tilfredsstillet alene fra ikke-evropæiske Lande. Fra Tyskland modtog det engelske Marked, som 1844 derfra havde faaet 218,476 Cnt., 1866 kun 103,049, ja 1867 endog kun 37,192 Cnt. Tyskland selv fik 1867 fra Ulandet 888,035 Cnt. Uld, hvoraf 544,303 fra oversøiske Lande; og 1871 og 1872 var denne Tilførsel stegen til henholdsvis 1,25 og 1,21 Millioner Cnt. Ogsaa Belgien, Frankrig, Østrig og Schweiz forsynes med stigende Mængder af fremmed Uld, medens Rusland i den senere Tid mer og mer synes at optræde som betydeligt Udførselsland

(1869: 315,922 Cnt. Uld). Alt dette, hvortil endnu kommer Nordamerikas seje Fastholden ved sin Beskyttelsestold for Uld, forklarer tilstrækkelig Omslaget i Konjunkturerne og Uldprisernes stærke Dalen paa det evropæiske Marked. Over disse sidste findes nogle i øvrigt ikke meget samstemmende Beregninger; i Følge en skal Prisen paa meget fin Uld fra 1841 til 1871 være falden 18,5 pCt., paa fin 19,2 pCt., paa middel 8,6 pCt., men paa simpel stegen 1,7 pCt.; i Følge en anden (1850—1868) Prisen paa meget fin falden 21,8 pCt., paa fin 14,0 pCt. paa middel 1,8 pCt., men paa simpel stegen 15,1 pCt. (den sidste Beregning gjælder Breslau Uldmarked). Prisfaldet har især i de sidste Tiaar været afgjørende, og omfatter fortrinsvis de finere Sorter Uld, hvilket sidste til Dels finder sin Forklaring i, at man nu paa Grund af Fabrikationens Fremskridt kan fremstille udmærket Klæde af den simple Uld. Hovedvægten maa dog lægges paa den Ændring i Uldprisernes Forhold til Kjødpriserne, som har fundet Sted til Fordel for de sidste, og følgelig paa en Omvæltning i Betingelserne for Faareavl. Denne Avl tager af, medens Slagtekvægavl tager til; vel kan begge Dele forenes, men Kjødfaar er dog aldrig tillige Uldfaar i egenlig Forstand. I England skal Faarenes Antal 1868—70 i Forhold til de øvrige Husdyrs Antal være aftaget 7,7 pCt. Belgien havde 1816 en Million Faar, 1868 kun 600,000, altsaa 40 pCt. færre. I Storhertugdømmet Hessen var fra 1840 til 1864 Tilbagegangen 8,27 pCt., ja i Rhinhesen endog 60,99 pCt., medens de egenlige Slagtedyrs Antal tiltog. I Kongeriget Sachsen er Faaretallet 1847—1864 aftaget 44,2 pCt. i Forhold til den i Brug tagne Jord eller 53,9 pCt. i Forhold til Indbyggertallet. I Preus-

sen 1867—70 var Tilbagegangen i Faareholdet 12 pCt., hvorimod Hornkvægholdet havde faaet en Tilvæxt af 7,55 pCt.

Handelen med Mælk indskrænker sig paa det store Marked til det nærmeste Bælte omkring store Stæder, hvilke paa en Gang maa betale de højeste Priser og har den ringeste Sikkerhed for gode Varer. I Schweiz sælges Mælk, saa vidt det kan ses af Afhandlingen, pundevis. Prisen var 1848—50 i Zürich 3,13 Centimer Pundet, i Bern 3,75; men steg jævnt, saa at den 1873 havde naaet henholdsvis 8,10 og 10. Stigningen i Procenter var altsaa for Zürich 158,78 og for Bern 166,66, — en Stigning, som langt overgaar Kjødprisernes.

Helt anderledes forholder det sig med Smør, som lader sig tilberede saaledes, at Forsendelsen kan ske paa lange Afstande, hvorfor det maa betragtes som Verdenshandelsvare. Statistiken over dets Bevægelse er dog ikke paalidelig, til Dels fordi Smør ikke altid tilstrækkelig adskilles fra Fedt o. Lign. Om den nyeste Handelsbevægelse vil følgende Tal dog give en Forestilling. Blandt Indførselslande staar Storbritannien øverst, idet det 1872 fik 1161 Tusend Centner Smør tilført. Schweiz indførte samme Aar 73 Tus. Cnt mere, end det udførte. (Ogsaa Italien hører til Indførselslandene, men nogenlunde nøjagtige Tal lade sig ikke let opgive). Blandt Udførselslande maa derimod nævnes Nederlandene med en Mer-Udførsel (1871) af 405 Tus. Cnt., Frankrig (1870) 324, Danmark (1872) 189, Tyskland (1872) 162 og Østrig (1870) 86, — eller med tilsammen en Mer-Udførsel, som meget nær svarer til Storbritanniens Smørforbrug alene. Frankrig udfører nærmest fra sine nordlige Departementer, og Tyskland ligeledes fra sin nordlige Del. Som fremskridende Udførselsland maa ogsaa Sverige nævnes, hvorimod

Nordamerikas Forenede Stater, som endnu 1862 udførte 290 Tus. Cnt til Evropa, 1871—72 i Alt kun udførte 33, idet de slaa om fra Smør til Ost som Udførselsvare.

Ost er ikke mindre end Smør Verdenshandelsvare. Ogsaa her staar England øverst som Indførselsland: 1872 med 1081 Tusend Centner; som saadant maa nu vel ogsaa Tyskland regnes: 1872 med en Mer-Indførsel af 22 Tus. Cnt. (men 1871 en Mer-Udførsel af 3). Rusland, Østrig og Italien ere uden Tvivl ogsaa Indførselslande. Derimod maa som Udførselslande nævnes Nordamerikas Forenede Stater med en Mer-Udførsel 1871—72 i Gjennemsnit af 583 Tus. Cnt., Nederlandene (1872) 536 og Schweiz (1872) 369; dertil kommer Frankrig med en Udførsel i Alt (1866) af 116, samt de tre nordiske Riger.

Baade for Smør og Ost viser der sig, lige som for Kjød, Aar for Aar en Stigning i Efterspørgslen. Forbruget er voxende, især med Hensyn til Ost, hvorimod man er tilbøjelig til at lade Svinefedt træde i Stedet for Smør, naar den sidstnævnte Vare bliver meget dyr. Paa den anden Side vil Tilbudet af disse Varer næppe holde Skridt med Forsendelseslethedens Udvikling, idet nemlig deres Frembringelse forudsætter en omhyggelig Dyrkning af Foderurter, en i længere Tid fortsat Opdrætning af Malkekværgracer og en teknisk velordnet og nøjagtig dreven Fabrikation, alt sammen Noget, som kræver lange og grundige Forberedelser. Blandt de Lande, som maa kaldes lovende Udførselslande i denne Henseende, indtager Nordamerika en fremragende Stilling, lige som ogsaa Sverige maa nævnes med Anerkjendelse. At et Lands naturlige Betingelser spille en stor Rolle ved denne Lejlighed, viser Schweiz' Produktion. Ogsaa Anvendelsen af Associations - Systemet bidrager til Sikring af et godt

Udbytte. Endelig vilde det i høj Grad lette Udførslen, om Tyskland og Frankrig vilde ophæve sin Indførselstold.

Overalt, hvor Landbruget kan naa Markedet med sin friske Mælk, vil Salget af denne give det største Udbytte; thi for ingen af Landbrugets Frembringelser er Prisstigningen i Procenter saa stor som for denne. Smørpriserens Stigning i det sidste Fjerdedels Hundredaar i Forhold til Ostepriserens synes at godtgjøre, at Konkurrenceomraadet for tilberedt Smør er større end for finere Ost, hvorfor Produktionen af den sidste Vare, hvor Forholdene i øvrigt egne sig dertil, i Almindelighed er mer lønnende end Tilvirkning af Smør. Dermed stemmer ogsaa den Kjendsgjerning, at Schweiz aarlig indfører saa meget Smør, medens man der paa samme Tid ved Ostefabrikation mer og mer arbejder for Udførselen.

Dyrenes Opdræt har naturligvis stor Indflydelse paa en Mængde Landbrugsfrembringelsers Kvalitet og Kvantitet, følgelig ogsaa paa Handelen med dem. Hovedsag bliver Opdrættens kun paa de Produktionssteder, som er fjærnest fra Markedet; men Grænserne er meget flydende, idet Hensyn maa tages baade til naturlige Forhold, til de dyriske Frembringelsers Betydning for Markedet og til Tidsomstændighederne. Under særdeles gunstige Omstændigheder, især hvor en Landbruger har særligt Anlæg til at opdrætte Dyr til det ene eller det andet Brug, kan Opdrættens fra Bierhverv udvikle sig til Hovederhverv. Paa den anden Side kan den, hvor det ellers vilde være naturligst at drive den som Hovederhverv, blive Bierhverv, især i mindre Landbrug, hvor Arbejdsdelingen ikke saa fuldstændig lader sig gennemføre. Almindelige Regler lade sig overhoved ikke give i denne Henseende; det

gjælder om, hvad der under de for Haanden værende Omstændigheder bedst kan svare Regning. Men for at bedømme dette er det netop saa ønskeligt for Landbrugeren at have nationaløkonomiske Kundskaber og Øvelse i at anvende disse paa de i Virkeligheden mødende Tilfælde. Saaledes vil han ikke nu kunne undgaa at lægge Mærke til den statistisk godtgjorte Stigning i Verdensmarkedets Kjødpriser i Forhold til de fleste andre dyriske Produkter. Denne Omstændighed vil gjøre den Landbruger varsom, der ellers maaske altfor ensidig vilde lægge Vind paa Opdræt til enten Arbejds-, Malke-, Ulddyr eller noget saadant i og for sig alene, og han vil stadigt have for Øje, at Dyret tillige eller endelig, efter at have tjent et andet Øjemed, bliver skikket til at tjene som Fede- og Slagtekvæg.

«Hvorhen man ogsaa» — slutter Forfatteren — «vil rette Blikket, idet man lader det løbe rundt blandt de livlige Markeder med Landbrugsfrembringelser, overalt møder den opmærksomme Iagttager en Fylde af Kjendsgjæringer, ved hvis Hjælp det kan lykkes, for saa vidt man opfatter dem fordomsfrit, at finde en værdifuld Rette-snor for Driftens mest økonomiske Ordning og Ledelse. De Love, som oven for ere gjorte gjældende for visse Slags Frembringelser, ere selvfølgelig ogsaa anvendelige for alle andre Grene af Landbrugets Produktion i videste Omfang. Uden at gjøre Krav paa udtømmende Behandling af nærværende Opgave, selv i dens Indskrænkning til et vist begrænset Omraade, har disse Linjer kun haft det Formaal at yde et Bidrag til Begrundelsen af den des værre endnu ikke tilstrækkelig anerkjendte Opfattelse, at Landbruget er en Gren af den hele Videnskab,

og at styrke Forsvaret for den Grundsætning, at der ikke kan være Tale om en lykkelig Videreudvikling af Agrikulturen i Lære og Praxis, saa længe som dens Udøvere foretrække at støtte sig ensidig paa Fagets Teknik i Stedet for ogsaa at gribe ind i det økonomiske Livs mægtige og svulmende Bevægelse, hvortil Landbruget dog altid som givende og tagende Led maa være knyttet, om dets Indretninger og Forholdsregler skulle trives og lykkes.»